

WYTYCZNE DOTYCZĄCE KRYTERIÓW DOBRYCH PRAKTYK W ZAKRESIE WZMACNIANIA WDRAŻANIA PRIORYTETU 4 EUROPEJSKIEJ PRZESTRZENI BADAWCZEJ (EPB)

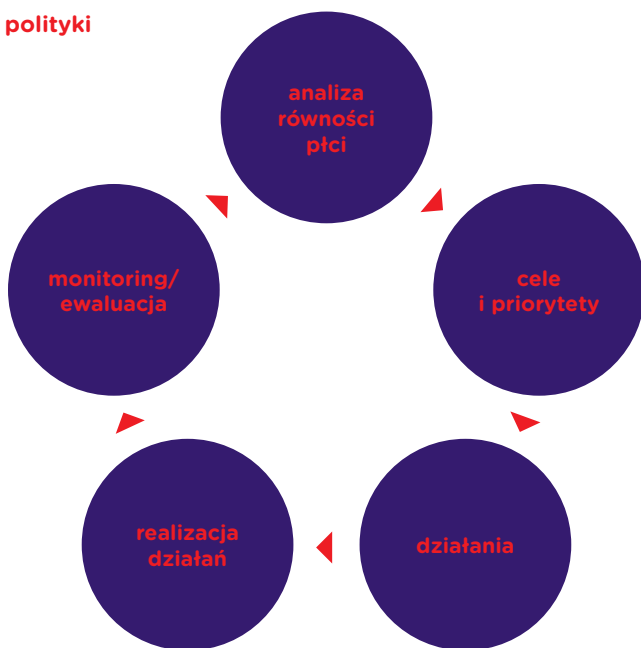
Jednym z celów projektu GENDERACTION jest wspieranie realizacji krajowych planów działania EPB. Plany te związane są z opracowaniem nowych, jak również rozwojem istniejących polityk równości płci w dziedzinie badań naukowych i innowacji. W celu wsparcia tych działań w ramach GENDERACTION opracowano szczegółowe „kryteria dobrych praktyk”, które można wykorzystać do oceny krajowych planów działania EPB oraz poszczególnych polityk w zakresie równości płci. Kryteria dobrych praktyk wymienione w tym dokumencie stanowią punkt wyjścia do refleksji nad krajowymi politykami i działaniami na rzecz równości płci. Wspierają one również wysiłki na szczeblu krajowym mające na celu wzmocnienie skuteczności i efektywności istniejących polityk na rzecz równości płci. Zastosowanie kryteriów dobrych praktyk zostanie zilustrowane na przykładzie Austrii.

Równość płci w nauce i badaniach

Poprzez **plany działania EPB** państwa członkowskie UE są zobowiązane do sformułowania i wdrożenia środków mających

na celu stworzenie wspólnej europejskiej przestrzeni badawczej. W ramach priorytetu 4 planu działania EPB, należy wdrożyć środki mające na celu propagowanie równości płci lub uwzględnianie problematyki płci

Pełny cykl polityki

w nauce i badaniach. W planie działania EPB sformułowano **trzy główne cele w zakresie równości płci**: 1) równy dostęp kobiet i mężczyzn do wszystkich obszarów i szczebli kariery w nauce i badaniach, 2) usunięcie barier strukturalnych w karierze zawodowej kobiet i zwiększenie udziału kobiet w procesach decyzyjnych oraz 3) włączenie wymiaru płci do treści badań i nauczania.

Państwa EPB wdrożyły około stu polityk i środków w ramach krajowych planów działania. Obejmują one różne podejścia, realizują różne cele i skierowane są do różnych grup docelowych. Mimo że w wielu krajach istnieją polityki równości płci, postęp w kierunku równości płci jest nadal powolny, co wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju inicjatyw w tej dziedzinie. W celu oceny polityk, jak również potencjalnych potrzeb w zakresie ich dalszego rozwoju, w ramach projektu GENDERAC-

TION opracowano kryteria dobrych praktyk.

Poniżej przedstawiono kryteria dobrych praktyk związanych z politykami lub konkretnymi działaniami. Następnie przedstawiono przykłady zastosowania kryteriów odnoszących się do konkretnych przypadków.

Kryteria dobrych praktyk

Opracowanie i wdrożenie środków na rzecz równości w nauce i badaniach powinno zostać włączone do pełnego **cyklu politycznego** (May, Wildavsky 1978; Bergmann, Pimminger 2004). Takie podejście zastosowała Austria, określając cele i priorytety polityki równości płci w oparciu o analizę status quo w odniesieniu do równości płci (analiza gender). Kolejne kroki polegały na opracowaniu środków (działań) służących

osiągnięciu pożądaných celów i ich realizacji. Wdrażanie tych środków stale nadzorowano. W idealnym przypadku, monitoringowi powinna towarzyszyć ocena środków – albo w trakcie, w celu określenia punktów wyjścia dla dalszego rozwoju środków, albo ex post w celu zmierzenia ich skuteczności.

W ramach projektu GENDERACTION określono następujące **kryteria dobrych praktyk dla działań wspierających równość płci**. Zgodnie z nimi podjęte działania powinny:

- opierać się na empirycznej analizie problemu (**analiza gender**),
- wyraźnie odnosić się do co najmniej jednego z trzech celów polityki równości,
- określać **konkretne cele i grupy docelowe**,
- opierać się na wyraźnej **teorii programowej** (tj. na zestawie założeń co do tego, dlaczego i jak dane działanie powinno osiągnąć swój cel i trafić do grupy docelowej),
- **angażować odpowiednie grupy uczestników** w opracowywanie i wdrażanie środków,
- być wsparte wystarczającymi **zasobami** kadrowymi i finansowymi,
- prowadzić do osiągnięcia **znaczących i trwałych rezultatów**,
- zawierać **strategię rozpowszechniania i komunikacji** (polegającą na przekazywaniu informacji zwrotnych o działaniach, wynikach i wyzwaniach wewnątrz i na zewnątrz organizacji),
- podlegać **nadzorowi**, na podstawie którego w regularnych odstępach czasu przekazywane są informacje zwrotne dotyczące wdrażania środków oraz
- być **poddawane ocenie**.

Powyższe kryteria dobrych praktyk mogą być wykorzystywane przez wszystkie podmioty zaangażowane w opracowywanie i wdrażanie działań w celu zastanowienia się nad istniejącymi środkami i określenia możliwych punktów wyjścia dla ich dalszego rozwoju.

Stosowanie kryteriów dobrych praktyk odnoszących się do konkretnego przykładu – Umowa wykonawcza

W niniejszym rozdziale przedstawiono możliwości zastosowania tych kryteriów na przykładzie austriackiej umowy wykonawczej z lat 2019–2021 zawartej z publicznymi uczelniami wyższymi. Odzwierciedlenie polityki odnoszącej się do kryteriów („kontrola kryteriów”) wskazuje na obszary, w których konieczna jest poprawa. Wynik tego procesu zostanie wykorzystany do określenia dalszych kroków, które federalne ministerstwo zamierza podjąć wraz z uniwersytetami w celu wzmocnienia skuteczności polityki i środków na rzecz równości płci.

Austriackie Federalne Ministerstwo Edukacji, Nauki i Badań Naukowych negocjuje umowy wykonawcze na okres trzech lat ze wszystkimi 22 publicznymi uniwersytetami. W umowach tych zapisano odpowiednie cele i inicjatywy (w tym przypadku dotyczące równości płci) dla każdej instytucji. W celu zapewnienia ukierunkowania merytorycznego, federalne ministerstwo w wyprzedzeniu przedstawia uniwersytetom przykładową umowę wykonawczą (narzędzie robocze), opartą na austriackim Narodowym Planie Rozwoju dla uniwersytetów publicznych (2019–2024). W niniejszym przykładzie wskazano obszary tematyczne, które mają zostać uwzględnione, w tym cele społeczne.

W trakcie całego procesu negocjacji umowy wykonawczej, konieczne jest zapewnienie przestrzegania kryteriów dobrych praktyk. Poniżej znajduje się stanowisko federalnego ministerstwa dotyczące instrumentu, jakim jest „umowa wykonawcza” w oparciu o kryteria dobrych praktyk, które jest podstawą do określenia zagadnień wymagających dalszych działań rozwojowych.

Dotychczas spełnione kryteria „dobrych praktyk”

- Wytyczne ministerstwa są oparte na dowodach. Dla przykładu, po raz pierwszy określono cele dotyczące zwiększenia odsetka kobiet na stanowiskach profesorskich i na stanowiskach mających gwarancję zatrudnienia (model kaskadowy) w zależności od udziału kobiet na stanowiskach naukowych (potencjalnych); wytyczne ministerstwa obejmują skoordynowane działania.
- Cele i zadania odnoszą się do co najmniej jednego z trzech głównych celów równości płci (reprezentacja, struktura/procesy, treści w badaniach i nauczaniu).
- W negocjacje zaangażowane są zainteresowane strony z uniwersytetów (koordynacja między federalnym ministerstwem a uniwersytetami): ustanowiono proces komunikacji między federalnym ministerstwem a uniwersytetami w formie moderowanych rozmów (4–5 sesji na semestr).
- Osiąganie celów jest monitorowane poprzez coroczny raport dotyczący potencjału intelektualnego uniwersytetu, który zawiera również wskaźniki równości płci i wyjaśnienia, np. wskaźniki związane z reprezentacją płci w procedurach mianowania profesorów zwyczajnych.

Zidentyfikowane obszary wymagające dalszej poprawy: kryteria nie zostały jeszcze wystarczająco dobrze określone

Podczas analizy instrumentu, jakim są umowy wykonawcze pojawiło się kilka problematycznych aspektów wskazujących na potrzebę dopracowania dalszych szczegółów.

- Federalne ministerstwo nie posiada dostatecznej wiedzy na temat kształtu i jakości działań na rzecz równości płci prowadzonych na uniwersytetach (np. koncepcje, na których uniwersytety

Skorzystaj z kryteriów dobrych praktyk we własnych przemyśleniach i (dalszym) rozwijaniu polityk równości płci.

opierają swoje działania na rzecz równości płci), aby ocenić leżącą u ich podstaw teorię programową.

- Federalne ministerstwo nie posiada dostatecznej wiedzy na temat wykorzystania zasobów, jeśli chodzi o działania, ze względu na wysoce zagregowany budżet. W związku z tym nie jest możliwa ocena zasobów finansowych i kadrowych przeznaczonych na realizację polityk równości płci.
- Federalne ministerstwo nie posiada dostatecznej wiedzy na temat skutków i długofalowych wyników interwencji na rzecz równości płci, ponieważ ocena polityki równości płci na poziomie uniwersyteckim nie stanowi jeszcze standardowej procedury. Jedynie niektóre uniwersytety przeprowadzają ocenę w celu dalszego rozwoju działań w kolejnym semestrze.

Powyższe luki w ocenie utrudniają federalnemu ministerstwu analizę skuteczności działań i programów, jak również stymulowanie dalszego rozwoju w celu poprawy wyników na poszczególnych uniwersytetach. Takie deficyty utrudniają również określenie „projektów flagowych”, które powinny być przedstawione szerszej publiczności oraz

innym instytucjom szkolnictwa wyższego jako godne naśladowania przykłady.

W 2018 r. federalne ministerstwo po raz pierwszy opracowało broszurę z porównawczą prezentacją sytuacji związanej z równością płci na uniwersytetach, podkreślając w niej przykłady dobrych praktyk stosowanych na wyższych uczelniach. Informacje zwrotne wskazują na możliwość motywacji uniwersytetów poprzez zobrazowanie im osiągniętych w zakresie równości płci wyników.

Wnioski i zalecenia

W celu wzmocnienia skuteczności działań na rzecz równouprawnienia płci w umowach wykonawczych oraz wspierania procesu analizy istniejących i planowanych działań na rzecz równouprawnienia płci, federalne ministerstwo realizuje następujące działania strategiczne:

- **Rozpowszechnianie** – dystrybucja, wymiana poglądów i określanie obszarów stosowania „kryteriów dobrych praktyk” w szkolnictwie wyższym i instytucjach badawczych (np. Federalne Ministerstwo Edukacji, Nauki i Badań Naukowych wykorzystało kryteria wewnętrznej refleksji nad regulacjami dotyczącymi równości płci i wprowadziło je w szerszym kontekście politycznym poprzez spotkania robocze z uniwersytetami, Austriacką Akademią Nauk i Instytutem Nauki i Technologii w Austrii).
- **Refleksja** – instytucje powinny zastanowić się nad istniejącymi środkami na rzecz równości płci, opartymi na różnych kryteriach, aby określić, w jaki sposób można je dalej rozwijać celem osiągnięcia większej skuteczności.
- **Interakcja** – organizacja wymiany doświadczeń między instytucjami szkolnictwa wyższego (budowanie wspólnoty praktyk), np. poprzez moderowane warsztaty („Nie ma potrzeby na nowo odkrywać Ameryki”).

- **Wybór „projektów flagowych” i ich popularyzacja** – odpowiedni zasób wiedzy uwzględniający przykłady najlepszych praktyk opracowanych przez GENDERPLATTFORM.¹

Źródła

Bergmann, Nadja; Pimlinger, Irene (2004) *Praxishandbuch Gender Mainstreaming. Konzept, Umsetzung, Erfahrungen*. Wien: L&R Sozialforschung.

BMBWF (2018) *Gleichstellung in Wissenschaft und Forschung*. Wien.

European Commission (2019) *European Research Area. Progress Report 2018*. Brussels.

GENDERACTION Horizon 2020 Project 741466 (2018) *Report on national roadmaps and mechanisms in ERA priority 4*.

May, Judith V.; Wildavsky, Aaron B. (eds.) (1978) *The Policy Cycle*. Beverly Hills/London: Sage.

1 | GENDERPLATTFORM jest stowarzyszeniem organizacji, którym, zgodnie z ustawą o uniwersytetach austriackich, powierza się koordynację działań na rzecz równości, wspieranie kobiet, a także badania nad płcią i nauczanie o niej. Zestaw narzędzi GENDERPLATTFORM proponuje różne strategie, programy, inicjatywy i projekty w dziedzinie równości, które zostały opracowane i wdrożone na austriackich uniwersytetach. Zestaw narzędzi jest dostępny na stronie www.genderplattform.at. Obecnie można korzystać jedynie z wersji niemieckojęzycznej. W najbliższej przyszłości udostępniona zostanie wersja w języku angielskim.

Załącznik: Podstawowe informacje na temat kontekstu austriackiego planu działania EPB

W Austrii w ciągu ostatnich kilku lat powstało wiele różnych polityk dotyczących równości płci. W szczególności, wdrożono instrumenty łączące sformułowane na gruncie prawa cele w zakresie równości płci z ich zdecentralizowanym wdrażaniem. Instrumenty te obejmują umowy dotyczące działalności, z którymi BMBWF, uniwersytety i instytucje badawcze uzgadniają konkretne cele i środki w zakresie równości płci.

W ramach planu działania EPB Austria połączyła istniejące działania w zakresie polityki równości płci i zinstytucjonalizowała współpracę między różnymi jednostkami

w dziedzinie nauki i badań (np. poprzez okrągłe stoły EPB). Porównując plany działania w zakresie EPB, można zauważyć, że Austria jest jednym z państw, które opracowało kompleksowy zestaw środków na rzecz równości płci, obejmujący wszystkie trzy cele w zakresie równości w EPB oraz przedstawiło konkretne kroki w celu ich realizacji (zob. GENDERACTION 2018). Jednak pomimo istnienia kompleksowego zestawu nierówności politycznych, eliminowanie nierówności płci następuje bardzo powoli (KE 2019). Obecne sprawozdanie z postępów EPB plasuje Austrię w grupie państw, w których postępy w dziedzinie równości płci są poniżej średniej. Dlatego też istnieje potrzeba dalszego rozwoju i usprawnienia wdrażania obecnych środków.

Skontaktuj się z nami:

**www.genderaction.eu
info@genderaction.eu
[@GENDERACTION_EU](https://twitter.com/GENDERACTION_EU)**

Projekt finansowany z programu Unii Europejskiej w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” na podstawie umowy o udzielenie dotacji nr 741466.

Wyłączenie odpowiedzialności: poglądy i opinie wyrażone w tym dokumencie są wyłącznie poglądami i opiniami dotyczącymi projektu, a nie Komisji Europejskiej.